

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$, an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4.50 fil.

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$, an 12 cor. $\frac{1}{4}$, an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un şir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.Tot ce priveşte foaia
să se adreseze la: Re-
dacţiunea şi admini-
straţiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marţi, Joia şi Sâmbăta.

Cheia situaţiei.

Chestia românilor din regatul Ungariei este azi cheia situaţiei internaţionale. O deducem nu atât din declaraţiile recente făcute unui corespondent maghiar de dl Nicu Filipescu, fost ministru de războiu al ţării româneşti, ci o spun evenimentele, cari nu de mult s'au perindat cu o surpriză şi repezeală uimitoare.

Vizita ţarului la Constanţa este o apariţie, care va preocupa diplomaţia Europei încă multă vreme şi a cărei urmări sunt deocamdată incalculabile. Combinaţiile în privinţa acestei sunt premature, deşi venirea ţarului cu întreaga familie în ţara românească, primirea strălucită dela Constanţa, sgomotul uriaş în jurul relaţiilor cordiale a caselor domnitoare şi a celor două state, sunt apariţii prea însemnate, decât să nu vedem, că ele ascund lucruri, pe cari va trebui să le descopere viitorul. Azi presa mondială grăieşte de o răcire vădită a raporturilor austro-ungaro-române şi se constată aproape uniform, că România caută pe viitor să-şi valideze interesele sale cu ajutorul Rusiei şi a triplei înţelegeri.

Cronicarul se va întreba cu mirare: De când aceasta schimbare? Şi ce a putut îndemna un stat ca ţara românească, să-şi schimbe deodată conduita sa, croită pe secol înainte, şi să caute pretinina unui stat ca Rusia? Şi este peste tot posibilă o pretinie între Rusia şi România, între Goliat şi David, uriaşul şi piticul? Orice s'ar zice, dar distanţa este prea uriaşă, decât să credem orbiş în posibilitatea unei astfel de pretinii.

Căci situaţia României, complexul tuturor intereselor sale, o îndrumă exclusiv spre Austro-Ungaria. Prietinia acestor două state este atât de naturală, pe cât de paradoxală e împă-

recherea lor, ca state surori în adevăratul înţeles al cuvântului.

Ce a putut aşadar să turbure prietinia tradiţională dintre monarhie şi România, ca să se ajungă acum la o indiferenţă şi răceală, provocată şi mai mult de vizita ţarului la Constanţa?

Lumea întreagă zice, că războiul balcanic şi pacea dela Bucureşti. Austro-Ungariei i-a trebuit o Bulgarie mare şi Sârbie mică, României o Bulgarie mică şi Sârbie indiferentă. Sunt tot atâtea momente, cari invoacă judecata serioasă şi aprecierea nepreocupată a situaţiei, dar cari în definitiv sunt motive destul de însemnate, ca să schimbe raporturile dintre doi aliaţi, avizaţi unul la altul din toate punctele de vedere. Căci o alianţă puternică, loială şi sinceră între România şi monarhie dominează peninsula balcanică, oricum s'ar forma acolo statele şi situaţiile politice pe viitor. La ce aşadar Bulgarie mare, de care aliatul nostru şi-a temut şi în trecut palma de pământ, ce-i oferă de buşeu la mare şi avea destule motive să se teamă şi în viitor? Dar peste tot se poate închipui o alianţă de arme o prietinie sinceră şi trainică între monarhia Austro-Ungară şi Bulgaria, creată, înzestrată, susţinută de Rusia şi care nici când din ghiarele colosului dela nord nu va putea scăpa? O Bulgarie mare putea cel mult să paralizeze cu desăvârşire la o generală conflagraţie mişcarea liberă a statului român şi să-i sleiască orice posibilitate a unei acţiune militare pe acelaş câmp de războiu, unde împreună cu monarhia noastră trebuia să-şi apere interesele şi viitorul alături de noi.

Atitudinea diplomaţiei Austro-Ungare este în acest punct enigmatică. S'a dovedit prin aceasta, că tovărăşia de arme dinte monarhie şi România suferia de aceea lipsă de sinceritate, care la caz de nevoie să-ţi dea absoluta siguranţă a situaţiei.

Noi credem, că punctul vulnerabil între aceste două state este chestie românească din regatul ungar. Aceasta este, care stânjeneşte cordialitatea, impusă de împrejurări, de vecinătate, de viitor, a acestor două ţări. O altă ciocnire de interese care nu s'ar putea compune în cel mai armonios chip, monarhia noastră cu statul vecin nu are. Şi o mai ideală tovărăşie, o alianţă mai sigură, ca cea a Austro-Ungariei cu România, închipui nu se poate, dacă nu ar exista chestia românilor din Ardeal, icuită în comunitatea de interese a acestor două ţeri.

Natural, că cea mai elementară datorinţă în privinţa aceasta este limpezirea situaţiei şi rezolvirea chestiei româneşti din regatul ungar. Contele Tisza a făcut pasul prim şi a vestit şi pe al doilea în viitorul apropiat. Între românii din regatul ungar tendinţe iridente nu există, s'a convins însuşi dl ministru-president din tratativele urmate cu comitetul naţional, iar România nu poate nutri aspiraţii nejustificate, fără să-şi periclitaze existenţa proprie.

Cheia situaţiei internaţionale este aşadar în mâinile guvernului din Budapesta, care prin rezolvirea chestiei româneşti, are putinţa să delătore din calea unei sincere apropieri româno-maghiare orice obstacol. Austro-Ungaria şi România sunt atât de mult avizate una la alta, încât o aventură riscată, un pas întârziat în privinţa aceasta, poate avea urmări catastrofale.

Din acest motiv, noi credem, că vizita ţarului la Constanţa nu înseamnă atât o apropiere româno-ruso, cât mai mult un început nou de pretinie austro-ungară-română prin rezolvirea grabnică a chestiei româneşti.

Constanţa a mai trebuit astfel, ca între Austro-Ungaria şi România să se stabilească o sinceră şi cordială înţelegere.

Presa străină despre vizita Țarului la Constanța.

„Budapesti Hirlap“ scrie: „La Constanța s'au îmbrățișat ieri, Rusia cu România, pe care tot ea a scos-o nu de mult din moșia ei strămoșească, din Basarabia. Raze strălucitoare orbesc azi vederea fericitului Regat dela gurile Dunării. Pe cerul ei înseninat și trandafiriu, Românul visător zărește deja noul semn întru carele va fi învingerea: România de mâne, întregită la dreapta cu Basarabia, și purtând pe capul ei de munți cea mai frumoasă podoabă ținută în briante: Ardealul! Toate acestea „tătucu“ i-le va câștiga, țarul subțirel și palid, care visează de Dardanele și între altele de pacea lumii... Și sunt Români milioane, cari uită azi, că Austria și Ungaria ar apăra Ardealul până la cea din urmă picătură de sânge, și până la cea din urmă răsufare!, față de orice putere lumească!, uită că jocul Rușilor la Constanța e privit în liniște aici de celea cincizeci milioane și dincoala de noi de cele șeptezeci de milioane (Germania) aliații noștri.

Uită, că nu cele o sută douăzeci de milioane au lipsă, de cei șapte milioane de Români, ci România are lipsă de puterile acestea mari, cari îi sunt prietini din inimă, cărora are a le mulțami România, că azi e țară neatârătoare, că are familie regală, că e în stare bună și se desvoaltă cu pași uriași... Nu s'au atins aceste puteri nici c'un cuget de România și n'au încercat nici când să facă stricăciune intereselor ei economice, — atâta au cerut numai, ca România să cinstească hotarele țărilor prietenilor ei puternici. Tot nu credem încă, că România va părăsi calea fericirii și se va arunca în brațele Rusiei, urmărind vedenii

nebune. Ar trebui să știe România, că de câteori a îmbrățișat Rusia pe cineva, atâta l-a strâns în brațe, până l-a omorât!

„Budapest“, foaia partidului koșutist, spune:

„In toastul său Țarul a amintit de grija ce poartă Rusia de mult pentru vecinii săi de aceeași religie, și e vădit, că națiunea română prin religiuinea la fel, e mai strâns legată de Rusia, decât de tripla alianță. Nainte cu un an, cine se gândea la așa ceva, că Țarul Nicolae va fi în stare să meargă în România și că acolo va fi primit cu pompa și însuflețirea ce-a fost la Constanța! A trebuit să vină un Berchtold, care să-i pregătească calea, căci ori ce-am zice, Berchtold a fost acela, care i-a arătat calea Țarului la Constanța! Foile noastre zic că România e scurt văzătoare, când părăsește pe Austria și se apropie de Rusia, dar nu văd că Monarhia (impărăția austro-ungară), atunci când ar fi trebuit, — după al doilea războiu balcanic, — să sprijinească România, a părăsit-o și s'a arătat împotriva României! Asta așa o prostie mare a fost că însuși împăratul Wilhelm s'a ridicat împotriva Austriei și a revizuirei păcii dela București. Să nu ne mirăm dară, că Țarul se folosește acum de pasul greșit al lui Berchtold, căci România cu armata ei de model, din punct de vedere militar, e azi un foarte prețios tovarăș de arme!

„Noi bine vedem, că de fapt s'au făcut greșeli mari din partea noastră, dar a greșit și România.

„Ar fi bine să ne recunoaștem greșelile și să ne împrietinim de nou, fiind cu mai multă băgare de samă în viitor, căci, orice s'ar zice, Rusia e deopotrivă dușmană Austriei, cât și României...

Presa vieneză și întrevederea dela Constanța.

Comentând întrevederea din Constanța „Sonn und Montagszeitung“ zice: Legăturile amicale și chiar cordiale dintre regele României și Țar nu constituie o necesitate de a se schimba politica României. Prietenia și legăturile României de tripla alianță corespund intereselor vitale ale României în caz de complicațiune europeană și de aceea ziua de ieri nu va însemna în-augurarea unui nou curs al politicii române. Valoarea acelei zile consistă în recunoașterea strălucită a talentelor politice ale regelui României și constatarea se poate zice istorică, în pozițiunea dominantă pe care România și-a dobândit-o în Balcani. La Viena ca și la Berlin se urmărește cu o vie simpatie evenimentul acesta, care dovedește enormele progrese pe cari România le-a făcut în ultimele decenii sub conducerea politică a suveranului ei.

Presa germană și vizita Țarului în România.

„Berliner Tageblatt“ se ocupă într'un articol de fond de vizita țarului în România. Referindu-se la recenta vizită a regelui Suediei în Germania, ziarul spune, că presa franceză prezintă această vizită ca o demonstrație la adresa Rusiei prin care Tripla alianță voeste să învedereze că a găsit compensația pentru pierderea României. Ziarele franceze fac spirit pe tema acestei pretinse achizițiuni, spunând că Tripla alianță a procedat ca cutare individ din poveste care pierzându-și cismele se compensează cumpărându-și o pălărie nouă.

Ziarul german continuă apoi astfel: Pretinșii partizani ai teoriei de echilibru sunt convinși că vizita țarului la Constanța

FOIȚA.

Prepozitul Ioan Buteanu.

— 1848—1914. —

— O pagină din istoria filologiei române. —

de Dr. C. Pavel.

(Continuare și fine).

Tot în legătură cu aceasta lege școlară era vorbă și de situația liceelor românești, și în special de ceea a liceelor gr.-cat. Pentru limpezirea acestei chestii, s'a ținut în feriile de Paști, la Blaj o conferință a profesorilor dela aceste trei gimnazii, al cărei scop era: a) introducerea unei instrucțiuni uniforme în cadrul noului regulament ministerial; b) editarea manualelor pe baza principiilor metodice-didactice desfășurate în legea cea mai nouă și desbătute de delegații institutelor amintite.

Din prilejul acesta a scris Buteanu studiul amintit asupra ortografiei, în care pledează, că cu privire la ortografia română, în liceele gr.-cat. să se primească drept bază a scrierii etimologia moderată prin concesiuni fonetice. Din această scriere țin să relev îndeosebi observațiile lui Buteanu asupra neutrelor în plural.

Chiar cu abatere dela Cipariu, Buteanu zice, că dacă neutre sunt acele cuvinte,

cari la singular urmează declinațiunea masculinelor, iar la plural cea a feminenelor, atunci nu se poate ca aceste, adecă neutrele, să aibă la plural terminațiunea a, pentru că nici feminenele nu fac, pluralul în a ci în e. Și nici aceea nu putem presupune, că în l. română neutrele ar fi având cândva — fie și numai la plural — vre-o terminațiune distinctă de ceea a masculinelor și a feminenelor, pentru că acestui fapt i-se împotrivesc dezvoltarea articolului, cari ar trebui să aibă formă distinctivă pentru toate trei genurile în l. românească, așa cum vedem aceasta în limbile în cari s'au diferențiat genuri gramaticale deosebite și în legătură cu aceasta și articolul a dobândit trei forme. Dreptce terminațiunea neutrelor la plural nu poate fi a, pentru că n'avem articol cu asemenea terminațiune în plural. D. p. osu ar fi la plural osa cu articol osa-a.

Aceasta regulă prin nimic nu se poate justifica în l. română. neavând nici o formă păstrată în limbă ce ar slugi la ilustrarea aceleia. Restează, ca pluralul neutrelor are să se scrie ca și cela al feminenelor, în e osu pl. ose. Incolo Buteanu urmărind — cum am zis — și scopuri pedagogice ocolește asperitățile și exagerările provocându-se adese la bunul gust al scriitorului.

Cartea, în care Buteanu își depune toate cunoștințele și vederile asupra limbii, este Gramatica limbii Române, lucrată pe baze sintactice Gherla 1887. Sprijinindu-se

pe Cipariu apoi mai având în vedere și manualul fostului director dela gimnaziul din Brașov, Gavril I. Munteanu: Gramatica limbii române pentru clasele gimnaziale — sintactica — și scrierea lui St. Neagoe: Gramatica l. române. Bărlad 1886, — Buteanu în această vastă carte — având 500 pagini — analizează legile morfologice și sintactice ale l. românești. — Ținta lui Buteanu a fost confecționarea unui manual de școală și de aceea în locul notelor de lingvistică comparativă atât de prețioase din analitică și sintetică lui Cipariu, Buteanu introduce o seamă de explicații și lămuriri — cam lungi — despre prepoziția în scriere și pagini — și din cari se vede, că pune puțin temei pe mărturiile altora.

Apreciind astăzi aceasta gramatică ca nesfârșitele ei pagini de reguli divizate și subdivizate asupra Ortoepiei, asupra „relaxațiunilor“ și asupra anomaliilor, nu știți să admiri, pedantismul ori idealismul omului ce și-a făcut din dragostea cătră limbă maicii sale o patimă nobilă și nestinsă. — Și nu-ți poți da seama, cum un dascăl cu atât simț pedagogic cum era Buteanu n'a bagat de seamă că a depășit măsurile unui manual de școală și a prea înclinat obloanele dinspre latuzea, de unde tocmai în vremea aceea se auziau acordurile noului principii din domeniul l. românești. El însă aderentul nesmintit alui Cipariu, tot mai trăgea nădejde: „Ca va veni timpul, când trebuie să vină, când toate aceste — adecă legile etimologismului — se vor strecura în

și a dlui Sassonov la București înseamnă sfârșitul relațiilor dintre România și Tripla alianță. Rusia tinde la stabilirea unei înțelegeri, menite a desface pe România de Tripla alianță și de a o transforma într'un instrument al politicii ruse. Totuși sunt unele motive ce ne fac să credem, că nu se vor realiza toate combinațiile Rusiei și Franței. Noi nu împărtășim indiferența ce se așează în presa din Viena, care se mulțumește de a reaminti României pierderea Basarabiei. Asemenea nu atribuim o deosebită importanță eventualei zădărnici a proiectului de căsătorie între principele Carol și una din fiicele țarului. Ceva mai mult, suntem chiar de părere că slăbirea relativă a raportului dintre România și Tripla alianță trebuie privită ca un fapt împlinit. Noi credem însă că bărbații de stat din București nu vor permite ca România să-și ia rolul unui stat vasal al Rusiei.

Presa rusă despre vizita țarului în România.

Toate ziarurile conțin articole de fond în care se ocupă de întrevădarea din Constanța. Ziarul „Golos Rus” îi atribuie o importanță primordială. Reamintește confraternitatea de arme dintre cele două popoare și spune că divergența de orientare internațională în trecut era artificială și contrară sentimentelor adevărate ale celor două națiuni atrase una spre alta printr-o comunitate de interese. Ziarul socotește că este inevitabil ca România să intre în grupul triplei înțelegeri, care nu sprijină decât drepturile fiecărui stat, propășirea paucă sub scutul păcii generale. Intrevederea din Constanța va întări nu numai legăturile de prietenie dintre cele două auguste dinastii dar și cele dintre ambele popoare.

„Rieci” formulează oare-cari rezerve

datorite caracterului de familie al întrevădării din Constanța și spune că ar fi poate a se grăbi de a socoti răcirea incontestabilă a relațiilor României cu tripla alianță drept ruptura definitivă ireparabilă a acelor relațiuni. Ziarul invită a rămânea credincioși tradițiilor încercate ale politicii rusești în Balcani care a simțit cu o dreptate instinctivă țintele istorice ale Rusiei în Orient. Totuși ziarul constată reala valoare a celor-ce o constituie gloriosul trecut al celor două popoare cari pot într'adevăr să se simtă legate prin amintiri de solidaritate de interese. Autcrul termină articolul cerând Rusiei o politică mai limpede.

Di Nicu Filipescu despre raporturile dintre România și Austro-Ungaria.

Un raportor al ziarului din Budapesta „Az Est” a avut ocazie să vorbească cu d-l Nicu Filipescu despre conduita viitoare a României față de Austro-Ungaria. Dl Nicu Filipescu a declarat, că ceea ce a spus el într'un interviu anterior corespondentului aceluiaș ziar, s'a împlinit întocmai. Atunci a zis, că guvernul maghiar trebuie să stea de vorbă cu Românii Ardeleni și să le deie cele mai largi drepturi naționale, altcum România va fi necesită să-și îndrepte privirile spre alte orizonturi. Guvernul a făcut ce-i drept încercările prime, dar n'au reușit. În urma acestora, politica externă a României a trebuit să fie preocupată de alte orientări a căror rezultat a fost vizita țarului la Constanța. Această împrejurare a stricat mult relațiile dintre Austro-Ungaria și România, cari azi se întâlnesc în mare parte numai prin intermedierea Berlinului. Apropierea ruso-română nu este îndreptată împotriva monarhiei, ci e o confirmare a relațiilor pretinse între poporul român și rus căror relații s'a pus temelie prin vizita dela Constanța.

Raport

despre activitatea societății de lectură „Inocențiu Micu Clain” a teologilor din Blaj pe anul societar 1913/4.

(Continuare și fine).

E de remarcat apoi ajutorul frumos și așa zicând rolul principal al Societății noastre cu prilejul jubileului sf. Cruci, ținut la 28 Dec. 1913. Cu acest prilej corul societății noastre înfrățindu-se cu ale celorlalte institute din loc a știut să toarne mult sentiment în compoziția măiestrului Mureșian „Mare este puterea cruci Tale Doamne”, iar dl. președinte Ioan Bozdog prin o disertație sărbătorească, rostită în fața publicului așa de număros: a ridicat vaza societății noastre.

Tot în anul acesta a apărut și „Pregătire la moarte” ediția II. Lipsa ei era simțită, iar valoarea ei apreciată de toți cunoscătorii literaturii aschetice. Ediția îndreptată și revăzută e mult superioară celei dintâiu, atât ca execuție tehnică, cât și mai ales în limbă și stil. Aveam mari nădeșdi în desfășurarea opului și credeam că preoțimea noastră mai ales, nu va întrelăsa nici un moment pentru a se prevedea cu aceasta hrană sufletească și va lăși-o în cercuri cât mai largi. Puțin ne-am cam înșelat în așteptările noastre — deși în general vorbind, ni-se trece — poate criza economică nu ne favorizează nici noauă. Mulțumim și pe aceasta cale dragostii deosebite ce ni-o arată frații din Regat, la cari am trimis mai multe exemplare ca dincoace. Nădășduim tare, că nici foștii membri ai Soc. noastre nu se vor lipsi mult timp de această carte.

La ședințele literare s'a declamat cu sentiment și bine: din diferiți autori.

În ședințele administrative s'au citit rapoartele bibliotecarului, arhivarului, cassarului și economilor, discutându-se în aceeași

limba poporului și atunci poporul va deveni iarăș dascălul dascălilor”. În vremea aceasta însa Hașdeu, Lambrion ș. c. l. dovedeau, că limba nu se strecură dela gramatici la popor, ci deacolo dela popor, dela plug și dela stână, se strecoară ceva în știința gramaticilor, pentru că nu gramaticul ci poporul și poetul, prin care grăiește lumea de simțire și gândire a poporului, ei sunt factorii în alcătuirea legilor ce stăpânesc vre-o limbă.

Dar dacă și greșește școala ardeleană ce privește viața limbii, aceste greșeli sunt în aceeaș vreme greșelile vechii școli filologice, care în frunte cu Bopp (1791—1867) Schlegel, Grimm Schleicher și Max. Müller urmăreau genealogia limbilor, originea și reducerea cuvintelor la rădăcinile primitive. Din desimea veacurilor scoteau fosilele limbii, dar tot atunci negligau cu desăvârșire viața organică a limbii și fiziologia aceleia.

Direcția nouă Junggrammatische—Schule pune preț pe fonologia și pe sufletul limbii, pe psiologia poporului, prin ce și etimologia dobândește o bază mai reală și mai sigură. În direcția aceasta se disting Fick, Brugmann, Stolz, Schmidt, Osthoff, Leskien, Sievers, Saussure, Schuchardt, Meyer—Lübke, așa zișii Junggrammatiker, cărora li-se alătură din cei vechi, Delbrück, Ascoli, Breal, Jagić și Miklosich. Tot în vremea aceasta dela anii șaptezeci încoace

Heymann Steinthal lărgeste în măsură și mai mare cadrele lingvisticii, studiind limba în legătură cu psihologia și viața poporului. El întemeiază revista filologică: Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft. — Școala nouă nu privește limba drept un fenomen abstract, ci o împreună cu credințele, superstițiile istoria și tradițiile, sbucimările sufletești cu întreaga gamă de simțire a poporului: „Wo die Seele nicht wirkt, — kann keine Sprache sein” zice Steinthal¹⁾.

Lucru prea firesc, că în focul luptelor pornite în zodia nouilor principii de limbă și literatură, școala lui Cipariu nu se mai putu susține. Și dacă ce privește viața limbii Cipariu a greșit, pe urma acestor greșeli știința limbii române a profitat într-o măsură ce va ridica totdeauna la înălțimi legendare largile concepții, munca uriașă și idealismul sfânt alui Cipariu.

Știința, ea e infalibilă deși savanții pururea greșesc.

Așa se întâmplă, că vremea neîngăduitoare dete alte cărți de românește în mâinile elevilor lui Buteanu. El însă ori cât s'a văzut, că a luptat pentru o cauză pierdută, — a rămas credincios aceluiaș scris din care și-a încălzit avântul tinerețelor și pentru care și-a cheltuit energiile bărbăției.

*

¹⁾ Steinthal: Abriss der Sprachwissenschaft Leipzig I 1881 pag. 323.

Om cu multe resurse intelectuale Buteanu a lucrat și pe alte terene literare. În Anuarul din anul 1889—90 a scris: O privire fugitivă asupra trecutului institutului nostru. Lucrare de mână întâi pentru istoria gimnaziului din Beiuș. Târziu — după retragerea definitivă a etimologiștilor, — Buteanu facea studii de matematică. La 1901 scrie un interesant comunicat: Sistema divisibilității numerilor, apărut în anuarul din anul amintit și pe urmă scos și în broșură separată.

Ca director nici un prilej nu-i scăpa să nu ne adreseze câteva cuvinte sufletești, cum erau — mai ales — cele cu cari ne dimitea la „căminul părintesc”. Ca orator găsea totdeauna observație ce prinde și pe care o desfășură cu mult cumpat. Între aceste discursuri se disting îndeosebi: Cuvântul rostit la festivitatea jubilară aranjată de tinerimea și corpul profesoral din fausta ocaziune a activității de 40 de ani a profesorului Georgiu M. Marinescu (1901) și Cuvântul festiv rostit cu ocaziunea jubileului de 50 de ani a preoției Excelenței Sale D. Episcop Mihail Pavel (1902).

Buteanu se îndeletnicea și cu literatura. La 1887 se întâmplă, că episcopul și marele mecenat Mihail Pavel cutrierând moșile episcopești în creerii munților B-horeni, la o înălțime de 3600 de urme, descoperă o gură de raiu pământesc; Stâna de Vale. Surprins de clima, de bogăția izvoa-

vreme chestiunile importante cari privesc binele și înaintarea Soc. noastre, cum e: organizarea bibliotecii, care se va și face în decursul vacanții ș. a.

După-cum reiasă din rapoartele acestor ședințe, biblioteca noastră s'a înmulțit în anul acesta cu următoarele cărți.

I. Donațiuni.

a) Donațiunea „Asociațiunii”: 1. „Cum să trăim” 2 ex. (partea I). 2. „Cum să trăim” dr. Dobrescu 1 ex. (partea II). 3. „Cultivarea vinului” — D. Graur. 4. „Leonard și Gertruda” — Borgovan. 5. Ingrășarea pământului. — Aur. Cosciuc. 6. Wilhelm Tell — trad. Iosif.

b) Donațiunea Ioan Belu: 7. Bucură-te Marie.

c) Donațiunea A. Ciura: 8. Foarea Betuliei.

d) Donațiunea „Luceafărului”: 9. Iliada — Murnu. 10. Versuri — E. Farago. 11. Informații literare — Oct. Tăslăuanu.

e) Donațiunea Păunescu: 12. Critica învățământului.

f) Donațiunea soc. Al. Șincai. Explicarea catehismului catolic — Dehorbe.

g) Donațiunea Iuliu Bárdosy. Morsejelek képekben — C. Bárdosy.

II. Cumpărare.

13. Din isprăvile lui Păcală — P. Dulfu. 14. Iacob Murășian — Album comemorativ. 15. Din umbra zidurilor — Oct. Goga. 16. Aurel Vlaicu — Irimiscu. 17. Dincolo — Haralamb Lecca. — 18. Acțiunea statelor balcanice. — N. Iorga. 19. Acțiunea militară a României — Iorga. 20. Povestea unei odăi — C. Theodorian. 21. Note de drum — N. Iorga. 22. Gruia lui Novac — P. Dulfu. 23. Insemnările unui biciclist — Voiculescu. 24. Amintire despre Eminescu — Stefanelli. 25. Cartea verde — Stănceanu. 26. * * — Oct. Goga. 27. Pe drumuri — M. Beza. 28. A ruthén schizmapör — Aradi Victor. 29. Educația voinții — Iules Payot. 30. Pagini din Basarabia. — N. Iorga. 31. România, vecinii săi și chestiunea Orientului — N. Iorga. 32. Un biruitor: Radu Vodă-

relor de situația acestei văi scutite de vânturi, deschide în acest loc de scutire al păstorilor și al lucrătorilor dela munte și al altor vietăți de prin codrii, un stabiliment balnear. Buteanu adânc mișcat de aceasta faptă a bunului arhieru, serie impresiile câștigate printre acești munți și, în „Stâna de Vale cu o privire scurtă la regiunea munților Bihorului” 1887, ne dă și câteva versuri, ce se pot citi și astăzi:

Voi Muncei, Drăgan, Boceasă,
Peatra, ce ascunzi comoara
Multor pribejiți tâlhari
Și Briciei facăror poale
Doui copii plâng cu amar.
Grăitoarea din departe
Strigă și infioară
Orice suflet ar dori
La stână să coboară.
Galbina, șiroi de lacrimi
Bohodei, Poeni și Cornul
Văzând Boga pulzu-ți bate .
Peștera-ți fermecătoare
Draga mea Onceasă
Din adâncu-i nici un suflet
Nu lasă să iasă... ș. c. l.

Așa cânta în vremi mai de demult,

Șerban — N. Iorga. 33. Vieța femeii în trecutul rom. — N. Iorga. 34. Portul popoului rom. — N. Iorga. 35. Mănăstirea Neanțului — N. Iorga. 36. Basarabia Noastă — N. Iorga. 37. Dreptate — Al Vlahuță. 38. Eternități de o clipă — Ioan Pilat.

Deci biblioteca noastră s'a îmbogățit în anul acesta cu 38 opuri în 40 volume. Adaugând suma aceasta la cea dela sfârșitul anului trecut avem suma de 2403 opuri în 2800 volume.

Am avut următoarele:

A. Reviste.

a) gratuite: Albina, Cultura Creștină, Transilvania, Jurnalul soc. agric., Viitorul Româncelor, Foaia școlastică, Revista teologică, Natura, Antialcoolul, Vatra școlară, Păstorul sufletesc, Câmpul, Revista economică, Viitorul, Revista teatrală.

b) abonament de jumătate: Cuvântul adevărului.

c) abonament întreg: Luceafărul, Convorbiri literare, Vieța românească, Flacăra, Ramuri, Consânzeana.

B. Ziare.

a) gratuite: „Românul”, „Gazeta Transilvaniei”, „Unirea”, „Drapelul”, „Telegraful Român”, „România Creștină”, „Olteanul”, „Gazeta Învățătorilor”, „Libertatea” cu ada-usele ei; Foaia Interesantă, Bobârnaci și Spicuri Economice.

b) abonament de jumătate: „Românul”.

c) abonament întreg: „Neamul românesc”.

Aducem și pe calea aceasta mulțumitele noastre tuturor binefăcătorilor și sprijini-torilor societății noastre. Starea cassei cu sfârșitul anului trecut a fost de 3295 cor. 76 fil., iar cu sfârșitul acestui an este:

a) 48 obligațiuni în valoare de 356 50.

b) La „Patria” libel nr. 1148: 2140.64.

c) La „Arieșana” libel nr. 439/II: 86.34.

d) La „Arieșana” libel nr. 1528: 44.22.

e) La „Economul” libel nr. 2694: 209.22.

Capitalul acesta întreg e o donație a

sub episcopul Samuil Vulcan, „spanul domnesc” din Beiuș, Dimitriu Meciuc, care la 1816 scrise: Poema Munților Beiușului întru onoarea onomastică a episcopului Samuil Vulcan. Meciuc răpit de mândra cunună a munților bihoreni, zice:

Fabulă nu-i, ce-i drept
Însă și lucrul cel drept
Face-se de multe ori
Fabulă, prin scornitori.

Pe semne acești scornitori ai frumosului, pela 1816, erau poeții.

Buteanu a lucrat în diferite direcții; în scrisul lui atât în cel științific cât și în cel literar să nu căutăm forme neașteptate, nici îndrumare pentru știința zilei de mâine, în aceeaș vreme însă, nu-i fără oareșcare în-sămânțate în istoria culturii noastre de dincoace.

Pentru gimnaziul din Beiuș el este o pagină frumoasă și un titlu de glorie, de care, ca o personalitate făcută din muncă —, ca și un om de sentimente curate și nobile, vrednic s'a făcut.

„Economului” din Cluj și e destinat pentru „un fond agricol și fermă model”.

f) În bani gata 100.49, care sunt aproape întreaga încurând în ultimele zile, comisia de trei a specificat-o în „adausele la raportul general”, dându-și seama despre eșitele și intratele din acest timp acolo, iar restul întrecător dela 40 cor. depunându-le la bancă — în sensul regulamentului intern. Total deci 2937.41 cor.

Comparându-să suma aceasta de 2937.41 cor. cu averea în bani dela sfârșitul anului trecut de 3295 cor. 76 fil. aflăm un minus de 385.35 cor.

Nu trebuie însă se pierdem din vedere speșele de edare, broșat, iar compactarea opului „Pregătire la moarte” care ne-a costat peste 1700 cor., din care sumă la sfârșitul anului trecut eșise numai suma de 400 cor. Aceasta luându-o în socotintă credem că pentru anul acesta deficitul nu e de-a se imputa, ci din contră învârtirea ce s'a făcut e de încrestat, ca un semn al bunei chiverniseli ce s'a făcut.

Pe lângă acestea societatea noastră mai dispune încă de două fonduri și anume: unul pentru monumentul lui Inocențiu Micu Clain și celalalt pentru ridicarea unui mausoleu la mormântul lui dr. A. Bunea.

1. Starea celui dintâiu: cu sfârșitul anului trecut era de 922.69 cor., iar cu sfârșitul acestui an e:

a) La „Patria” libel nr. 1619: 1063.59 cor.

b) La „Detunata” lib. nr. 211: 61.31 cor.

c) La „Arieșana” lib. nr. 1160: 3.50 cor.

Total 1127.40 cor.

Comparându-să starea fondului dela sfârșitul anului trecut cu cea de acum: avem o creștere de 204.71 cor., bani ce s'au crutat prin patru zile de post și prin interesul convenite.

2. Fondul pentru ridicarea unui mausoleu la mormântul lui Bunea, depuși la „Patria” libel nr. 2653 e de 582 30 cor., față de anul trecut avem un plus de 62.92 cor.

Deci averea totală administrată de Societatea noastră în bani e de 4647.11 coroane. Activitatea literară ce o desvorbă Societatea noastră se extinde și afară de Seminar, împărțind cu fructele ei și peședinafară, prin edarea de cărți religioase, traduceri și prelucrări din autori străini. În editura societății noastre se află următoarele cărți:

1. Vatra Familiară de Wetzel 11 ex. ed. I., 1270 ed. În decursul anului s'au vândut 201 ex.

2. Tragedia Calvarului de A. Bolo, 71 ex. S'au desfăcut în decursul anului 40 ex.

3. Mântuește-ți sufletul 462 ex. S'au vândut peste an 48 ex.

4. Pregătire la moarte de sf. Alfonso M. de Liguori ed. I. epuizată, ed. II. 1146 ex. În cursul anului s'au desfășurat 357 ex.

5. Duh muscălesc de Bolandeu, epuizată.

6. Epistole către un preot tinăr de A. Melcher partea I. epuizată.

7. Epistole către un preot tinăr de A. Melcher partea II. 115 ex. S'au vândut peste an 35 ex.

8. Albumul Bunea, edat de clerici sem. Bunavestirii 1083 ex. S'au vândut în acest an 19 ex.

Se mai află în Arhivă pe lângă titlurile ziare, acte și documente și 2500 ilustrații cu corul, orchestra și bina societății din 1887. Se vând în favorul orfanotrofului.

Astfel ni-se prezintă activitatea societății pe acest an. Sporul arătat în acest an într'adevăr e vrednic de memoria înaintașilor, cărora cu fapta le dovedim că le știm aprecia după merit intențiunea. Fie, ca a doua jumătate de veac ce o începe societatea să fie tot așa de mănoasă, să aibă aceiași ostași tari și nefricați ca și în trecut. Numai altruismul înaintașilor e în stare se țină și în mâinile urmașilor flamura albă a datoriei, pe care stau scrise cu litere mari cuvintele de chemare: prin jertfe curate la izbândă.

Blaj, la 25 Maiu 1914.

Ioan Bozdog,
prezident.

George Târnavan,
secretar.

Correspondențe.

Dela isvoarele

Crișului repede.

Sfințire de biserică la Rechițele. Pocăiții își continuă propaganda. Reuniune „Mariană” la Bologa.

5 Iunie.

În vara anului de față iar vom avea praznic la isvoarele Crișului repede. În Răchițele, comuna curat românească din munți, din apropierea Vlădesei, s'a ridicat o biserică frumoasă românească: mărturie credinței neclătite a unui popor vrednic și a zelului unui preot harnic cum avem și acolo pe confratele Pavel Anca. Această biserică se va sfinți în decursul verii, probabil la Sănpetru. Ca și pe airea — vor fi și aici misiuni populare și astfel în locurile romantice, poetice, cu miros de brad și de carpen dela poalele Vlădesei trei zile se va vesti cuvântul lui Dumnezeu. Aceasta de altcum a fost o dorință veche și fierbinte a poporului din Rechițele, care privea de mult a jelu cum prin celelalte sate pretutindeni se fac misiuni iar pe ei — dacă-s așa depărtați de lume — nu-i caută nimeni. Adevărat, că iarna, toamna și primăvara cu greu poate străbate omul pe acolo. Vara înse, e adevărată plăcere a călători cătră Rechițele, printre stânci și printre brazi... iar neauă — nu mai vezi decât pe piscurile cele mai înalte ale Vlădesei.

*

Este câte un restimp, când propaganda pocăiților gândești că a încetat cu totul. Apoi deodată, pe neașteptate, reîncepe. Așa într'una din Duminecile trecute o ceată de pocăiți din Bihor a tăbărit în Sebeșul mare, o comună curat greco-orientală cu peste 2500 locuitori, a cărei preot harnic, Aurel Muntean, e unul dintre acei preoți neuniți cari într'adevăr cred ceea-ce predică și care în consecință își implinește slujba din convingere curată. Are și el în comună un singur pocăit, venit acolo din alt sat. Cu toate-că, cum am accentuat de alte ori, nu în toate cazurile poate să oprească activitatea apostolică a unui preot lățirea baptilismului și nu în toate cazurile e a se ascrie neglijinței preotului convertirea câte-unui credincios de al nostru la această sectă — în Sebeșul mare putem să zicem, că zelul într'adevăr cuvântului lui Dumnezeu și

felul cum își păstorește părintele Aurel Muntean turma a contribuit mult la localizarea acestei primejdii. Un preot unit confratele din M. era tocmai oaspele părintelui Muntean, când un poporean le aduse vestea că au venit pocăiții în sat. S'au dus îndată amândoi și au participat la adunarea lor. Au ascultat în tăcere cântările și predicile și apoi au cerut permisiune să-și spună și ei cuvântul. Și li-s'a dat. Casa era plină de oameni, bărbați și femei cari au venit din curiozitate să asculte pe pocăiți. Părintele Muntean a vorbit cu toată tăria convingerii erorile acestei secte, asemenea și confratele din M. Firește, încapăținarea pocăiților e cu mult mai mare decât să se lase convinși de cuvintele adevărului. De pe fețele țăranilor adunați puteai citi înse îndestulirea bucuria — și — mândria cu preoții lor...

*

În decursul verii acesteia se vor înființa în toate comunele din districtul Morlăcii reuniuni Mariane. La ultimul sinod dela Morlaca preoții s'au înțeles ca să se ajute unii pe alții la înființarea acestor fel de reuniuni, așa că la constituire să participe și un preot strein, care însuși să rostească predica. Preotul din Bologa a invitat spre acest scop pe părintele George Rusu din Molosig. În Dumineca sfinților părinți la Vecernie apoi s'a și constituit reuniunea. În fața nni popor adunat în biserică în număr foarte frumos, mai ales femei, părintele Rusu a rostit o predică foarte frumoasă despre P. C. V. M. și despre însemnătatea reuniunilor Mariane, care a mișcat până la lacrimi întreg auditorul. După aceste preotul locului a citit statutele reuniunii, cari sunt lucrate după cele dela Blaj cu adausul, că se mai prescriu și așa-numitele șezători religioase, (cari de altcum și până acum se țin) și la cari adunându-se femeile și fecioarele, una dintre ele citește câte unul ori două capitole din cutare carte de pietate aprobată de cei mai mari. Apoi tot preotul locului a recercat pe femeile prezente să se înscrie de membre ale reuniunii. Rezultatul a fost extraordinar de strălucit adevărat record. S'au înscris la moment 93 de membre ordinare și două pe vieață. Iar în momentele când se scriu aceste șire numărul membrilor a trecut de 120. Bărbații cari erau de față într'atâta s'au însuflețit, încât au cerut să se facă o Reuniune similară și pentru ei, ceea-ce fiind timpul înaintat — s'a amânat până la Dumineca tuturor sfinților. S'a purces apoi la alegerea comitetului, alegându-se cu aclamare următoarele femei:

Prezidentă: Valeria Popa n. Pop, preoteasă.

V.-prezidentă: Irina Tulbure n. Gordan, soția învățătorului.

Cassieră: Florica Szabo n. Potra.

Membre în comitet: Florica Potra n. Potra, Ana Gordan n. Todea, Nastasia Lucaciu n. Potra, Maria Boca n. Potra, Rachila Potra, Anica Potra n. Molnar și Florica Potra n. Molnar.

Preotul din Bologape această cale aduce cele mai sincere și cele mai călduroase mulțămite colegului său George Rusu pentru sprijinul frățesc ce i-l'a dat la înfăptuirea acestui lucru bun.

— sp. —

Diverse.

Rugăm pe Stimații abonenți, să binevoiască a-și renouă abonamentele și cei ce sunt în restanță cu abonamentele pe anii trecuți să-și achite datoriile. Foaia nu se poate susține fără abonamente plătite înainte.
Red. și Administrația.

Intrarea regelui Carol și principelui Ferdinand în București. Cu un tren special M. S. Regele Carol și A. S. R. principele Ferdinand a părăsit Constanța, reîntorcându-se la București. Înainte de plecare Regele Carol a adus mulțumiri prefectului și primarului din Constanța, pentru călduroasa primire, ce s'a făcut Țarului și familiei lui. La plecare, publicul de pe peron a făcut o frumoasă manifestație.

Întru amintirea vizitei Țarului la Constanța două strade din București și din Constanța vor purta numele Țarului și a capitalei Petersburg.

Reprezentantul diplomatic al Norvegiei la Mexico, — o femeie. Nu este țară, care se acoarde drepturi atât de multe femeilor, ca Norvegia. Aproape toate carierele, — afară de cea preotească și militară —, stau deschise nu numai pentru bărbați ci și pentru femei. Dovadă despre aceasta e și cazul mai nou, că guvernul norvegian, și-a trimis ca reprezentant diplomatic la Mexico, — femeie. Acesta e primul caz, când un stat își are ca reprezentant al său, o femeie. Partidul radical din Norvegia însă, nu este mulțămît cu aceste succese, și a cerut într'un proiect înaintat Camerei, ca femeile se poată ocupa eventual și scaune ministeriale. Proiectul acesta însă, se înțelege, că a fost respins.

Un interesant proces de desdaunare. Este aproape un an, de când la închisoarea din Telega, din România, s'a întâmplat o crimă puțin obicinuită. Locotenentul Glodeanu, făcând inspecțiune de noapte, a fost împușcat dintr'un sentiment de răsbunare, de cătră o sentinelă. Soldatul criminal, a fost judecat și condamnat de cătră consiliul de războiu. Mama victimei, a cerut acum despăgubire de 150 mii lei ministerului de războiu, spunând că fiul ei a murit în timpul și din cauza serviciului militar. Procesul judecându-să la tribunal, ministerul de războiu a fost condamnat la 50 mii lei, desdaunare. Acest proces în urma recursului s'a judecat din nou, remânând ca tribunalul să-și pronunțe sentința Luni în 22 Iunie.

Petrecere. Tinerimea academică din Șimleu și jur invită la „Concertul împreunat cu petrecere”, ce va avea loc la 12 Iulie st. n. a. c. în Șimleu (sala teatrului).

Pilot răsându-se în aeroplan. Dumineca trecută a făcut pilotul Konschel pe aerodromul dela Aspern un rămășag interesant cu un coleg de ai lui. Rămășagul a fost 500 cor., cari le va câștiga pilotul dacă în decursul șborului va putea să se radă. Konschel la ora 4 d. a. s'a urcat în aéro-

plan și în câteva minute a fost la înălțimea 1000 m. Cu ochianul se vedea clar de tot cum s'a săpunit și ras pilotul în decursul sborului. După ce a isprăvit cu rasul s'a lăsat jos în spirale îndrăsnețe. Când a aterizat prietinelul l'a și așteptat cu hancnotele în mână.

Catastrofa vaporului „Empress“. După cum se anunță din Londra, Miercuri s'au început debaterile în procesul pornit în urma catastrofei vaporului „Empress of Ireland“. La începutul debaterilor s'a citit declarațiunea ministrului de interne din Canada, care motivează, că a fost necesar să se esmită o comisiune din partea statului, care să statorască asupra cui cade răspunderea pentru catastrofa vasului. Președintele constată, că ambele părți interesate sunt reprezentate: Societatea canadian Pacific, al cărei vapor s'a cufundat și reprezentantul vasului Storstad. Cel dintâiu a fost ascultat căpitanul Andersson, reprezentantul vasului Storstad, care a declarat, că atunci, când a văzut vasul „Empress of Ireland“, pe puntea de comandă a acestuia nu se afla, căpitanul Kendal, ci un alt ofițer.

Timp de zece minute, — spune Anderson, am observat vasul Empress, când deodată ne-a cuprins o ceață deasă. Empress se apropiase, dar aceasta o știam numai din semne, căci vasul nu-l puteam vedea. Am schimbat mai multe semnale, în vreme ce conducerea a fost luată de căpitanul Kendal. Deodată am zărit lumina lămpilor de pe catargul vasului Empress, care se afla o distanță de abia 250 m. Căpitanul Kendal imediat a dat semnalul: Inapoi! — dar era prea târziu. Reprezentantul Societății Canadian Pacific a recunoscut toate declarațiunile de mai sus, a acuzat însă vasul Storstad cu aceea că manevra în sus și jos, fără nici o direcție și că în timpul ciocnirii, căpitanul acestui vas, nu s'a interesat decât de soarta vaporului său, — n'a luat în seamă ordinul vasului Empress, ca să nu se retragă, ci plecând înapoi a lăsat spărtura vasului Empress, accelerându-i astfel scufundarea. — A fost ascultat apoi Kendal, căpitanul vasului Empress, care nici acum nu e restabil de boala, ce și-a atras-o în urma catastrofei. Dânsul a declarat, că văzuse lămpile vasului Storstad și-l urmărea încontinuu ținând direcția corectă. Lăsându-să o ceață deasă și văzând că Storstad va încrușișea calea vasului său, a ordonat să oprească funcționarea mașinelor, așa că vaporul său se oprise fiind legănat numai de valuri în momentul când Storstad se apropiase de el. Căpitanul Kendal susține, că el a făcut posibilul pentru evitarea catastrofei și că toată vina o poartă comandantul vasului Storstad.

Atentat împotriva țarului. Din Petersburg se anunță că acolo s'a răspândit știrea despre un atentat groaznic împotriva țarului pe linia ferată dintre Chișineu și Kiew, pe unde familia imperială se întorcea spre Petersburg. Primile știri spuneau, că trenul imperial a fost distrus, dar în curând au sosit vești mai liniștitoare. Atentatul, nu a reușit, căci trenul imperial din fericire trecuse mașina infernală așezată pe șine.

Bomba infernală a fost așezată pe șine nu departe de gara Kasatin. Întâiu trecuse peste bombă un tren cursor, pe care îl poartă totdeauna înaintea trenului pe care

merge țarul; la câteva minute a trecut și trenul special al țarului și numai după o oră ș'au putut continua drumul celelalte trenuri, cursul lor regulat. În momentul când trecuse pe gara Kasatin și se apropia de Pechudnov, mașina infernală a explodat, aruncând în aer mai multe vagoane de persoane și rupând în bucăți o mulțime de călători.

Curs de lucru manual pentru învățători. La 30 Iunie c. v. se deschide un curs de lucru manual de 5 săptămâni la școala normală de învățători din orașul *Câmpulung* (România). Acest curs are mai multe secții, precum: lemnărie elementară, cartonaj, împletituri de răchită, de papură, paie și sfoară. La acest curs pot lua parte învățătorii, cari vor înainta cerere, prin care declară că vor să urmeze cursurile. Învățătorii admiși primesc casa și masa gratuit pentru tot timpul cursurilor, precum și drumul pe căile ferate române. Cererile se fac direct la adresa: Administrația Casei Școalelor, București, Strada Lueger, până în ziua de cel mult 15 Iunie a. c. st. v. Atragem deosebită atenție a învățătorilor noștri asupra acestui curs. Ar fi bine dacă cât mai mulți l'ar cerceta.

O mamă, care-și aruncă copiii în fântână. Din *Kis-Sink*, o pustă nu departe de capitală se anunță grozoava crimă a unei mame nebune. Femeia unui lucrător de fabrică de acolo, într'un acces de nebunie și-a aruncat pe rând pe cinci copii ai săi în fântână. A început dela cel mare, de nouă ani și a terminat cu cel mai mic, care era de șapte luni. După-ce i-a svirlit pe toți, nefericita femeie s'a aruncat și ea în fântână. Alergând vecinii într'ajutor, au scos pe femeie din fântână și pe cei trei copii mai mari. Cei doi copii mai mici și-au găsit moartea în fântână. Femeia, care a fost transportată la spital, arată semne de nebunie.

Militar și civil. S'a întâmplat în restaurantul unui tren accelerat din patrie. Restaurantul era tixit de oameni, toate mesele ocupate. La o masă mai mare ședea un voluntar de cavalerie: superb, încrezut, fredonând duioase cântece ostășești. Privirile arogante ale voluntarului, opriau pe cei-ce voiau a ocupa loc la masa lui. Deodată numai, a intrat în restaurant un domn bine făcut, cu spate late, plini de putere. Se uită în jur, dar nefind alt loc, se așează la masa voluntarului. Militarul îl primește cu un suveran dispreț. Ba alungă și pe chelnerul, care venise se servească pe noul oaspe. Civilul își ridică plin de mirare privirea asupra ostașului, măsurându-l cu ochii; apoi își bagă mâna în buzunar și își scoate cu un gest elegant cartea de vizită. Voluntarul își scoate monoculul și cetește... Deodată s'a făcut alb ca păretele, și-a aruncat țigarea, a salutat respectuos: Raportez cu supunere...

Domnul civil l-a pus să șadă pe voinicosul husariu, care plin de smerenie a mai stat câțva timp, apoi încet și cu șială s'a strecurat din restaurant, petrecut de privirile civililor desprețuiți. Dupăcum s'a descoperit mai târziu, pe bilet era scris: „Koch, colonel al statului major, ces. reg“, chiar destul ca să-l bage pe voluntar în toate răcorile.

„Parisul în flacări“. Sub acest titlu Cinema „Edison“ din Blaj va reprezenta

mâne, *Duminecă* în 21 Iunie un film cu adevărat senzațional. În el se observă toate ororile războiului franco-german, și *asediul Parisului la 1870*.

Se succedează o mulțime de tablouri în cari vedem garda națională pentru apărarea Parisului; lupta ei desperată împotriva atacurilor germane. Orașul trăiește în cea mai mare mizerie, căci lumea nu mai are ce să mănânce. Bubnițul tunurilor germane se aude tot mai aproape, garoizoana opune cea mai desperată rezistență, dar totul e în zadar. Dușmanul pătrunde în cetate, tunbele cad tot mai dese, dărâmand zidurile cele mai frumoase, și în scurtă vreme minunatul Paris de mai înainte, nu e decât o grămadă de ruine și o mare de flacări.

Germanii intră biruitori în Paris și se înstăpânesc acolo, în cetatea cucerită.

În acest film vedem toate scenele sublime și zguduitoare ale asediului Parisului și a războiului civil, ce a urmat între zidurile lui.

Pentru ca interesul publicului să fie și mai legat, acțiunea se învârte în jurul unei familii burgheze de acolo. Vedem pe bătrânul Pommier — un gardist venerabil — luptând pentru apărarea Parisului; vedem desperarea femeiei sale, când își pierde unul după altul pe cei doi fii, căzuți pe altarul patriei. Din cele două fete ce le are, una părăsește casa părintească și fuge în lume. Bătrânul desperează, și devine alcoolic, pe urmă nebunește.

Soția lui suferă până în sfârșit. În agonie, după atâtea suferințe, are o viziune minunată: revede Parizul de odinioară, asediul, incendiarea, ruinele, victimele într'o strălucită succesiune de imagini.

Cu aceasta se termină acest film foarte interesant.

Primire de elevi în școala ces. și reg. de cadeți. Atragem atențiunea tinerilor, cari doresc să fie primiți în Școala de cadeți din Sibiu, că termenul pentru înaintarea rugărilor este fixat pe 5 Iulie 1914.

Biblioteca academiei române.

În luna Maiu 1914 s'au consultat de 567 cititori 1595 volume și broșuri tipărite; de 116 cititori s'au consultat 225 manuscrite, 89 documente, 39 cărți vechi românești (1508—1830).

Colecțiunile Bibliotecii au sporit în această lună cu 553 volume și broșuri, 216 numere de reviste române, 198 reviste străine 1 atlase și hărți, — stampe și portrețe, 7 volume manuscrite, 91 documente, 17 fotografii, 1 album, 259 foi volante, — note muzicale, 55 obiecte de muzeu și — monete.

Biblioteca e deschisă în fiecare zi de lucru pentru cărțile tipărite dela 8 ore dimineața până la 6 seara, pentru manuscrite și documente dela 8 la 12 și dela 1 la 6.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

19 Iulie—Sâmbătă,

la 7 ore dimineața trecem peste podul trenului dintre Sighet și biserica albă, la:

Sat-slatina—Falúszlatina.

Podul ce leagă de regulă Sighetul cu Slatina peste Tisă, l-a stricat aceasta. Vine cu noi protopretorele Szaponczai — ai cărui strămoși au fost Săpânțan, precum ai lui Petrovai—Petrovan. Multe familii nobile însă ajunse la domnie și avere s'au maghiarizat. Trecuți de cea parte trebuie să așteptăm mult până ce vin trăsurile dela Slatina. Ieșim apoi pe un drum rău de câmp, în drumul ce duce spre Biserica albă, nu cu mult mai bun. O luăm spre stânga. Ajunși în mijlocul satului îți bate la ochi în un colț de stradă, că numai Evrei vezi. În fruntea lor era notarul, iarăși Evreu, Gabányi. Acesta binevintează, însoțindu-l ceialalți cu strigăte de: «Éljen!» Pe o uliță foarte slabă și îngustă, în dreapta e partea românească a satului. La poarta bisericii, care e pe-un deal, de o parte de sat, cătră Ocna-slatina e poartă triumfală, fără steaguri și inscripție.

Binevintează cantorul, care ne fusese și vizitiu dela pod, încoace. Insuflețirea nu e mare. Credincioșii așteptau pe Arhiereu, pe Duminecă, cum a fost programul. La dorința vicariului însă s'a schimbat, ca să fie slujbă arhierască în Sighet, Duminecă. Spune că altcum credincioșii din Sighet l-au amenințat, că trec la Hajdudorogh. Cei din Slatina, încă s'au supărat și n'au venit la biserică. Altcum și timpul a fost urât. Sub liturghie s'a făcut sfințirea bisericii. A predicat Rs. Domide. Popor a fost puțin și nu așa frumos, ca în alte părți. În port, mai ales la femei, se observă o amestecare cu portul rusesc. Au un căput scurt, de lână sură, cu șinoare verzi. Le stă foarte rău.

Corul țărănilor din Sat-Slatina.

Sub liturghie a cântat corul plugarilor din Slatina. Acest cor l-a înființat Atanasiu Doroș, azi catehet în Sighet. Fiind cleric încă l-au rugat înșiși credincioșii, în vara anului 1904 să-i instrueze în un cor. La aceasta i-a îndemnat corul bisericesc al băieșilor din Ocna-slatina, care și azi e în activitate. Spunându-le, că acesta e lucru greu, au răspuns, că sunt gata, să meargă ori când li va chema la învățătură. Astfel în 4 vacanțe în Dumineci și sărbători instrua când pe unul, când 2, când mai mulți în cântările bisericești. În 1908, ca absolut de teologie i-a instruat și la câteva colinde și ectenii în cor mixt pe 6 voci, luând între ei și fete. Măritându-se însă unele-altele dintre ele, corul mixt s'a descompus, rămânând activ numai cel bărbătesc. Hirotonit de preot, i-a lăsat sub conducerea cantorului, care deși nu se pricepe mult la note, totuși conduce corul cu cea mai mare dibăcie, ceea ce s'a dovedit și cu ocazia primei liturghii alui Atanasiu Doroș, fostul conducător. E de însemnat, că speșele notelor le-a suportat

totdeauna harnicul paroh-protopop Ioan Doroș, tatăl lui Atanasiu. Ca să cânte apoi cu însuflețire și să nu se lapede de cor, bătrânul le-a promis, că dacă vor cânta în cor cel puțin tot la a doua săptămână, nu va pofti dela ei, coriști nici lectical, nici zile de lucru, nici stolă pentru funcțiuni până la suma de 10 cor. Membrii corului sunt toți oameni însurați cu familie și știutori de carte. Se spune, că i-a durut foarte mult, că li-s'a schimbat terminul prin al vizitațiunii și n'au putut, ca'n o zi de sărbătoare să arete, că sunt mai mult decât aceia, pentru cari s'a schimbat terminul deja fixat.

Peste tot par mai conștii, mai ambițioși ca în alte locuri. Și o tradiție frumoasă, ce se leagă de numele fericitului episcop Mihail Pavel, încă îi nutrește în aceasta. Aici a fost fericitul episcop paroh, chiar și când era numit de vicar al Maramureșului. Nici nu și-a uitat nici când de parohia Sa. Ca episcop al Orăzii-mari le-a zidit la 1895 o biserică frumoasă, ca și care pe atunci nu a fost în întreg Maramurășul. Aici s'a și retras, să-și petreacă zilele ultime ale vieții și aicea murind la 1 Iunie 1902, a fost îngropat în biserica făcută de dânsul, înaintea ușilor împărătești.

Vizitație canonică.

Cu gândul la multele binefaceri ale acestui mare episcop, mergem după sf. liturghie la casa parohială, unde se face vizitație canonică. fiind paroh Ioan Doroș, curatorii: V. Roja, G. R. Bota, I. Bilț, G. Hujo, Hrin Ilieș, P. Bota, V. Popovici, I. Bota alui Toader, V. Bota, T. Bota, V. Hrin.

Se constată, că protocolul esibitor e din 1860; al curatorului și cel postal e din 1886. Protocol despre predici și cateheză nu este. Matriculele botezaților, cununaților, morților din 1790. Circularele episcopoești din 1860. Ziarul bisericii din 1857. Averele în hârtii publice de valoare 7100 cor.; în obligațiuni private 2583 cor. 33 fil. Averele imobilă a bisericii 1200 st. □. Porțiunea canonică 32 jugh. cat. Contribuția o plătește biserica. Biserica e de piatră, de 32 m. lungă, 13 lată. Are 13 rânduri veșminte. Se mai află apoi: 1. Antologion. București 1777. 2. Apostol. Iași 1756. 3. Octoih. Râmnic 1750. 4. Pentecostarion. București 1743. 5. Strastnic. Blaj 1773.¹⁾

Casa parohială e de lut și piatră, cu 4 încăperi, grajd, șură, cotețe. Școala de piatră zidită în anii 1860, corespunzătoare legii, are numai în parte recvizitele trebuincioase. Locuința învățătorului de piatră cu 4 încăperi, grajd, colesnă. Edificiile sunt asigurate la «Transylvania». Grădină de pomărit nu este. Cruci în hotar 4.

Preotul are lectical 2 cor. 10 fil., o zi de lucru cu carul, sau una cu palma la cei, care n'au vite. Pentru botez 1 cor., prohod mare 2—25, mic 2—4 cor., cununie 6—8 cor., maslu 2—4 cor., feștanie 2—4 cor., deslegare 4—6 cor., misă 1 cor. 60 fil., cantorul 1 cor. lectical, cununie 1—2 cor., prohod mare 40 fil.—4 cor. 50 fil., mic 20—40 fil., maslu 20—40 fil., feștanie 20—40 fil., deslegare 40—60 fil., și misa 20—40 fil.

Numărul locuitorilor după conscrierea oficioasă din 1910 a fost 3860, dintre cari 1663 gr. cat. și numai 1529 Români. Sunt apoi 294 rom. cat. 61 ref. 1838 Izraeliți. Satul e deci în majoritate evreesc. După naționalitate au fost afară de Români, 470 Maghiari, 1834 Nemți, 3 Slovaci, 9 Rutheni, 15 de alte limbi. Știau scrie și ceti 948, iar ungurește 1511. Se vede influința apropierii Sighetului și a băilor din Ocna. Locuiau în 694 case, mai toate de lemn. Hotarul e numai de 1808 jugh. cat. Evreii nu trăiesc din lucrarea pământului, iar Românii sunt lucrători la băi și la orașul Sighet.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ I. Birlea, l. c. pg. 176—78.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Legea nouă despre alegerea deputaților. Indrumări pentru poporul român, prețul 50 fil.

In editura librăriei C Sfetea: *Ștefan cel mare și Turcii* de I. Ursu și se află de vânzare la principalele librării din capitală și provincie. Prețul lei 4.—

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul freat 220 cor.

Proprietar, editor: **Emil Tatar.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Iconostase.

La subscrierul se află — ocaasional — spre vânzare toate chipurile de lipsă pentru **trei** Iconostase. Doue Iconostase de format mai mic, cu 4 chipuri principali, 6 de serbători, 12 cu Apostolii, 1 Cina cea de taină, 1 sf. Treime și 1 Restignire. — Iconostasul **cel mare** constă din totatătea chipuri, lângă cari se mai adaug: 1 Dzeu Tatăl, 12 Profeti, 2 chipuri pentru ușile laterali, 2 pentru ușa principală și 1 Bunavestire.

Toate executate în stil bizantin, pe fond de aur veritabil. La dorință efeptuiesc și lucrul de lemn.

(14) 10—10

A. W. Zeiler

pictor academic în
Blaj (Balázsfalva).

Paturi de fer,

de aramă și jumătate aramă, paturi de copii, zițuri de căruță, sicrie de noapte, closete pentru odăi, spălător, stativ de haine, cuiere, cluscă pentru șoareci și cloțani, matrațe pe coarde și sârmă de oțel, așezate pe rame de lemn și fer, perdele și cadre de aramă, țesături de drot, paravane pentru cuptoare, ținătoare de cărbuni și lemne, vâtrae, lopeți și alte unelte pentru focărit, dimpreună cu stativ, pat-canape de fer contractabile, dimpreună cu saltea de sârmă, divanuri șcl. Aranjamente de hotel, spitale, restaurante, de grădini scl. liferează în prețul cel mai moderat

Garai Károly

pregătitor de mobile de fer și aramă în
A R A D.

(66) 23—52

Istoria bisericească pentru șco-
le elementare greco catolice de Stef. Roșian.
Prețul 50 fil. + 5 fil. porto.

HOTEL SAVOY

BUDAPEST VIII. Jozsef

körut 16.

Hotel modern nou, aranjat **calorifer**, cu apă caldă și rece în toate odăile, zi și noapte **lift**, sub conducerea personală a proprietarului **RENDES SZIDOR**.

Camere cu un pat dela 3 cor., cu 2 paturi dela 5 cor. în sus, dimpreună cu încălzit, luminat și serviciu. Camerele sunt absolut curate. Sistemul **penzion** introdus din nou, cu provizie la zi à 4 Cor. În cas de sălășlure pe timp mai îndelungat, după acord, să dă

(23) 4—5.

scăzământ de preț Camere pe lună 80 Cor.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.
recomandă

Asigurări împotriva focului
pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mo-
bile etc. în condiții avantajoase și cu
premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani
gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazui morții cu
termin fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigu-
rări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre
și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe
contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig.
p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la
finea anului 1913 K. 5,755,858.27
Capitale asigurate pe viață achitate 5,685,328.12
Starca asigurativilor cu sfârșitul anului 1913 } foc „ 144,436,366.—
} viață „ 12,067,702.—

Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2,696,458.—

Prospecte și informații se dau gratuit în
birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de
cunoștință se primesc în condiții favorabile în
serviciul institutului.

(8) 48—?

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopotz și fabrica de scaune de fier pentru
clopote a lui

Fiul lui Antoniu Novotny

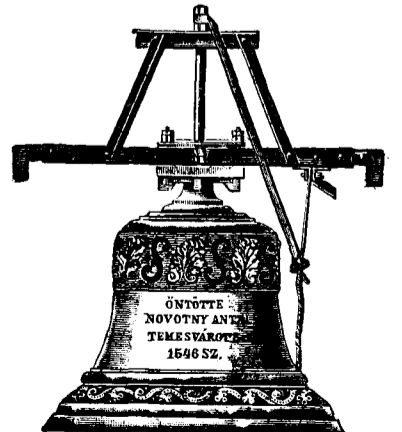
în Timișoara-Fabric

43) 58—52

elopotele găurite

de mine inventate și mai de
multe ori premiate, cari sunt
provăzute în partea superioară —
ca violina — cu găuri după figura
S și pentru aceea au ton mai in-
tensiv, mai limpede, mai plăcut
și cu vibrarea mai voluminoasă,
decât cele de sistem vechiu, așa
că un clopot patent de 327 kg.
este egal în tonul unui clopot
de 461 gk. făcut după sistemul
vechiu. Mai departe se recomandă
spre facerea scaunelor de fier
bătut, de sine stătătoare, —
spre preadjustarea clopotelor
vechi cu ajustarea de fier
bătut — ca și spre turnarea de
toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.